

Några data om Neglinge gård

Med hänvisning till kartan av år 1723 som även omfattar det egentliga Saltsjöbaden nämligen "Neglinge, Vårgärdet och Skogsö hemman, med dagsverkstorpen Tattby, Rösunda och Skutudden tillhörande sätesgården Erstavik", kan bl a följande av intresse utläsas. (Nämnda karta finns reproducerad i lektor G Lindbergs bok om Saltsjöbaden.)

På platsen för Neglinge är inritat tre hus benämnda Västra gården, Mellangården och Östra gården. Den sistnämnda gården är av kartritaren omdöpt, den hette nämligen Nedre gården. (En östra gård lär senare ha funnits som låg på Byvägen 44). Till gårdarna hörde enligt kartan följande öar i Baggensfjärden, från norr till söder räknat: Sumpholmen (ankarplats för fisksumparna), Mellangårdsholmen (på senare tid även kallad Kungsholmen), Nedergårdsholmen (Restaurantholmen) och slutligen Furuholmen som tillhörde Vårgärdet.

Enligt kartans uppgifter ägdes Västergården av Årsta. Den införlivades senare med Erstavik. Man kan då gissa på året 1728, då ägaren till Erstavik, riksrådet Olof Törnflycht inköpte Neglinge av Magdalena Posse och Drevinge av riksrådet Johan Karl Strömfelt. På den tiden var det vanligt att de stora gårdarna, eller snarare herresätena, inne i landet ägde fiskareställen i skärgården för att säkra fiskleveranserna. På 1400-talet ägdes Erstaviks herresäte av Nils Ottosson Björnram, gift med Kerstin Oxenstierna till Årsta. Det ligger då nära till hands att gissa att Västergården även på 1400-talet tillhörde Årsta.

Västergården låg bakom kommunalhuset. Man får antaga att Mellangården var den som nu ligger på berget och Nedergården var den sk parstugan som restaurerades för en del år sedan och som ligger nedanför berget. Mellangården är emellertid sannolikt den ursprungliga med fiskebod nedanför.

Neglinge gård brändes 1719 av ryssarna liksom de flesta av gårdarna utmed kusten.

Vad namnet Neglinge beträffar så kommer detta, enligt lektor Lindbergs bok, av det fornsvenska mansnamnet Naghle och skulle då betyda boplats för Naghles ättlingar. En annan tolkning är de som bo på nageln dvs de som bo på den spetsiga udden.

Till Västergården hörde enligt kartan Kvarntorpet vars läge framgår av nedanstående.

Kvarnens läge framgår ej av äldre kartor utan får man lita till hörsägen. Därav framgår att det fanns ett vattenhjul och en kvarn. Dessa låg i bäcken som avledde vatten från Ljuskärret som låg väster om vårt gamla vattenledningsverk i övre Tattbydalen. Kärret är utdikat 1969 och blivande golfbana. Från kärret gick bäcken i en båge mot norr och finns kvar i ravinen mellan vattenverket och Tippen. Enligt fru Birgit Pettersson-Jonsson (vars barndomshem är stugan vid vattenverket) låg ett vattenhjul i bäcken just där den svänger av från dalen mot norr mellan två höjder. Eftersom där saknas fallhöjd har hjulet ej kunnat driva en kvarn utan möjligen ett vattenuppföringsverk eller dylikt. Där bäcken nu slutar synlig vid Tippen går den sedan under järnvägsbanken och vidare även underjordiskt till Neglingeviden. Just under järnvägsbanken lär kvarnen ha legat. Föreståndare Georg Hagberg har ungefär vid tiden för första världskriget sett grunden för kvarnen. I ravinen gick en träränna för vattnet som många ännu kan erinra sig. Vattnet fick sålunda fart fram till den punkt där fallhöjden i bäcken var som störst och där tillräcklig kraft för kvarn kunde tagas ut. Att både vattenhjul och kvarn funnits på angivna ställen bekräftas av en f d Saltsjöbadsbo, målaren Eskil Hermansson, Bromma, som kom till Saltsjöbaden 1893.

Kvarntorpet låg på höjden öster om bäcken, med utsikt över övre Tattbydalen dvs på kullen av nuvarande skidteknikbacke för barn

och ovanför nämnda vattenhjul i bäcken. Torpet brann ned på 1890-talet då rallare vid järnvägsbygget använde torpet som bostad. En vid ett slagsmål kullslagen fotogenlampa lär ha varit orsaken till branden. Rester av grunder finns kvar på höjden.

Mars 1971

Ragnar Westman